

ХАРАКТЕРИСТИКА ПІЗНАВАЛЬНОЇ СФЕРИ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Савченко Н. А.

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького,

piskova.nata@ukr.net

Науковий керівник: кандидатка педагогічних наук, доцентка Сіпко Л. О.

Згідно чинного законодавства особою з особливими освітніми потребами вважають таку, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту (Закон Про освіту, 2017). Це поняття має ширше розуміння і вужче. Відповідно до міжнародних і українських законів, до більш широкого розуміння поняття «діти з особливими потребами» відносять осіб до 18 років, які потребують додаткової підтримки в освітньому процесі (діти з порушеннями психофізичного розвитку, діти з вадами здоров'я, діти біженців, діти працюючих, діти мігрантів, представники національних меншин, діти – представники релігійних меншин, діти з малозабезпечених сімей, безпритульні діти, діти-сироти, діти, хворі на СНІД/ВІЛ та інші). Українське законодавство послуговується терміном «діти з особливими освітніми потребами» у вужчому розумінні, який об'єднує дітей з порушеннями психофізичного розвитку та дітей з вадами здоров'я. До них зараховують осіб:

- з порушеннями опорно-рухового апарату внаслідок дитячого церебрального параліча, поліомієліту в значних і резидуальних станах, при вроджених і набутих деформаціях опорно-рухового апарату, артрогрипозі, хондродистрофії, міопатії;

- з вадами слуху (з порушенням – слуху від 30 і вище децибел, глухі, слабочуючі),

- з вираженими порушеннями мовлення;

- з порушеннями зору;

- із затримкою психічного розвитку;

- з обмеженими можливостями розумового розвитку.

Щодо психічних пізнавальних процесів, які лежать в основі когнітивної сфери, то у дітей з особливими освітніми потребами (ООП) вони мають низку особливостей. Пізнавальні процеси, до яких зараховують увагу, сприйняття, пам'ять, уяву, мислення – є складовою частиною діяльності людини, забезпечуючи її ефективність. Розвиток пізнавальних психічних процесів у осіб з ООП зазнає суттєвих змін. Вони мають певні загальні характеристики.

1. У дітей низький рівень розвитку сприйняття. Це проявляється потребою в більш тривалому часі сприйняття та обробки сенсорної інформації. Тож, такі діти не мають достатніх знань про навколишній світ.

2. Недостатньо сформовані просторові уявлення, діти з ООП часто не можуть повністю проаналізувати форму, визначити симетричність, тотожність частин побудованих фігур, розмістити конструкцію на площині, з'єднати її в єдине ціле.

3. Увага нестійка, розсіяна, діти важко переходять від одного виду діяльності до іншого. Недоліки організації уваги вони зумовлені слабким розвитком розумової діяльності дітей, недосконалістю вмінь і навичок самоконтролю, недостатнім розвитком почуття відповідальності та інтересу до навчання.

4. Пам'ять обмежена за обсягом, короткочасна превалює над довгостроковою, механічна над логічною, зорова над словесною.

5. Знижена пізнавальна активність, повільна швидкість обробки інформації.

6. Мислення переважно наочно-дієве, розвивається більшою мірою, ніж наочно-образне, а особливо словесно-логічне.

7. Знижена потреба в спілкуванні з однолітками і дорослими.

8. Ігрова діяльність не розвинена. Сюжети гри звичайні, методи спілкування і самі квести в грі бідні.

9. Мовлення порушене, або сформовані не всі компоненти мовної системи.

10. Низька працездатність спостерігається внаслідок підвищеної виснаженості, зумовленої явищами психомоторної розгальмованості дітей.

11. Відсутнє формування довільної поведінки за типом психічної нестійкості, розгальмованості потягу, мотивації до навчання.

Як наслідок, у дітей виявляється недостатній розвиток психологічних передумов для набуття повноцінних навичок навчальної діяльності. Виникають труднощі у формуванні навичок планування майбутньої роботи, визначення шляхів і засобів досягнення навчальної мети; контроль діяльності, вміння працювати в певному темпі (Закон Про освіту, 2017).

Навчання, яке уможливорює освіту дітей з ООП є інклюзивним. Інклюзивна освіта може мати одну з таких форм:

- повна інтеграція, згідно з якою до звичайних загальноосвітніх (дошкільних) навчальних відділень (груп) зараховуються діти з психологічною готовністю до спільного навчання зі здоровими однолітками та рівнем психофізичного розвитку, що відповідає віковій нормі по 1-3 особи; при цьому їм повинна надаватися корекційна допомога за місцем навчання та проживання;
- комбінована інтеграція, за якої до звичайних класів (груп) загальноосвітнього (дошкільного) навчального закладу залучаються 1-3 дитини з рівнем психофізичного розвитку, близьким до нормальної групи; у навчальному процесі їм постійно допомагає спеціальний учитель (асистент вчителя);
- часткова інтеграція, за якої діти з особливостями психофізичного розвитку, які не справляються з освітнім нормативом разом зі здоровими однолітками, включаються в загальноосвітні палати (групи) по 1-3 особи лише на частину дня;
- тимчасова інтеграція, під час якої діти з особливостями психофізичного розвитку 2-4 рази на місяць приєднуються до своїх здорових однолітків для спільних заходів (Колупаєва, Таранченко, 2019).

Повна та комбінована форми інтеграції прийнятні для дітей з відносно високим рівнем психофізичного та мовленнєвого розвитку; часткові і тимчасові – з нижчим рівнем розвитку, особливо з його порушеннями.

Викладене вище доводить, що дитина з будь-яким рівнем певних порушень має можливість навчатись в освітньому закладі. При чому, рівень її освітніх потреб буде відповідно задовольнятись.

Література:

1. Діти з особливими освітніми потребами у загальноосвітньому просторі / навчально-методичний посібник /авт.: Н. Ярмола, Л. Коваль-Бардаш, Н. Компанець, Н. Квітка, А. Лапін. К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 208 с.
2. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник. Харків: Вид-во "Ранок", 2019. 304 с.
3. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Голос України*. 2017. 27 верес. (№ 178-179). Ч. 1 п. 20.